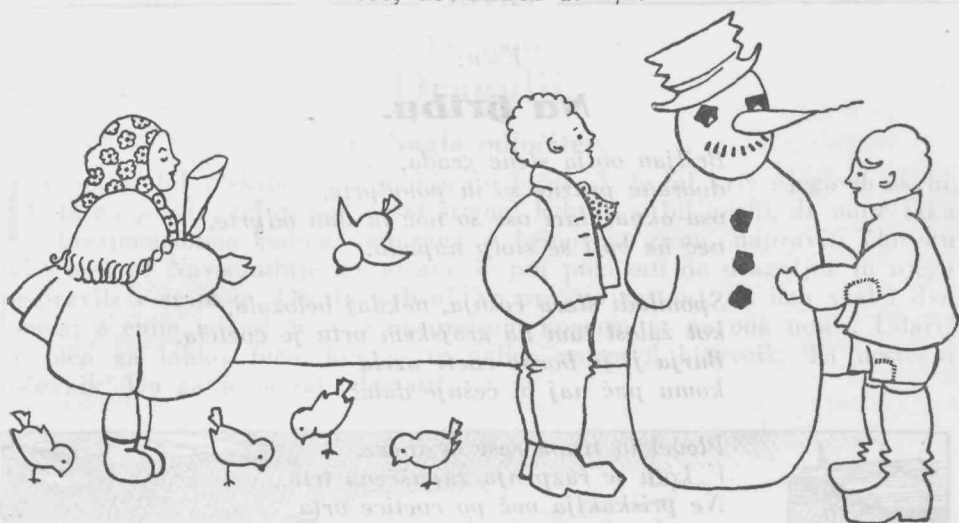

Svjatoslav:

Božji mir jaz ljubim.

*Božji mir jaz ljubim, ne pa mečev sikajočih,
nočem pušk bobnečih in trobent vriskanja;
moja duša o oračih, v polju vriskajočih,
in o koscih vedrih in ženjicah sanja.*

*V zgodnjem jutru bom razgibal njivice v zorenje
in premeril jih z oralom in korakom,
delal bom ves dan, v nedeljo molil za cvetenje,
hitel v zdravje kakor ptič v nebo z oblakom.*

*Jaz ne bom vojak. Z močjo ne bom iskal pravice.
Mlad in silen rasel bom kot drevje v logu
in oznanjal bom ljudem radost resnice:
da smo vsi pod širnim nebom bratje v Bogu.*

Esén:

Na ģribu.

Bršljan obija stene grada,
 dvorane prazne so in polodprte,
 vsa okna, duri vse so noć in dan odprte,
 več ne boji se stolp napada.

Spomladi stara češnja, nekđaj belozala,
 kot žalost tam na grajskem ortu je cvetela.
 Burja ji je borne cvete vzela —
 komu pać naj bi češnje dala?

Plevel in trava rase čezinčez.
 V kotu se razpenja zapuščena trta.
 Ne priskaklja več po cvetice vrta
 grajski zlatolas otrok — — —

Izmrļa je družina, nekđaj toli slavna,
 ki ćuvala podložne je pred Turki.
 Zid grada bronast bil oklep nekoć,
 a zdaj srebrnozlate sobe so ko grob.

S te groblje sili mi oko v dolino:
 med labori poslopja vaška,
 v polju gledam rjavoćrno glino,
 kjer valovi zeleno klasje — —

In gledam hiše — uboge kakor sveti križ —
 na kopo zrem podććih se otrók na cesti — —
 Kaj nimajo mame, Gospod?

Srce mi krvavi,
 pa pada v mojo dušo smeh in jok
 nedolžnih teh otrók.

Daj, Jezus, nagni se nad te stvari:
 naj vzrastejo otroci ti brezmadežni!
 Daj kmetom zlatožitnih dni,
 grozdov daj vijolćastih in belih —
 z ljubeznijo domove te obsij!

Radivoj Rehar:

Zimska.

Božji mlini meljejo,
 belo mokco steljejo.

Angelcki se smejejo,
 se ob peći grejejo;

dušice varujejo,
 zlate zvezde kujejo ...

K. Fratinovec:

Dragulji.

6. Nagla odločitev.

Frenk je bil v skrbeh. Ta preklicani bičevnik je bil kriv njegovih skrbi, ta ga je zdaj trl in mu mešal štreno! Kdo bi si bil mislil, da more taka brezpomembna palica, odrezana v brinovem grmu, napraviti človeku take težave? Navsezadnje res utegne še pot pokazati do draguljev in njega pripraviti v sramoto. Oh, ta palica! Ne pravijo zastonj, da ima vsaka dva konca; z enim udariš ti — z nasprotnim koncem te pa ona udari. Udari? Še biča ga lahko, biča, ker je iz palice napravil bičevnik. Ta nesrečni bičevnik! Da ga je moral odrezati!

Frenka je jezilo in žalostilo obenem. Le kdo je mogel orožnikom povedati o tem bičevniku? Da bi se znosil nad čem, je Frenk poiskal svoj bičevnik, vzel sekiro in ga razsekal na drobne koščke. Te je potem pometal v vodo, da jih je odnesla. Popoldne pa je gnal živino na pašo z navadno leskovo šibo.

Ves popoldan potem je bil Frenk v škripcih. Razmišljal je, kako bi ukrenil z dragulji, da ne bi prišli orožnikom v roke. Njim razodeti vso tajnost, ga nikakor ni bila volja. Da bi lažje razmišljal, se je umeknil pastirjem spred oči in pasel sam zase, zaposlen s svojimi mislimi in skrbmi.

Spoznal je takoj, da so dragulji v nevarnosti, in sklenil je, da jih skrije drugod. Kaj, če bi si orožniki izmislili in prišli nenadoma — recimo sredi noči — in bi prebrskali vso hišo od strehe do kleti? Ali če bi prišli, kadar bi njega ne bilo doma? Lahko pridejo še danes, še pred večerom! — Da bi vsaj kmalu nastopil večer, da bi gnal domov in skril svoje dragulje na

varnejše mesto! Toda solnce je stalo še visoko in Frenku se je zdelo, da stoji nepremično na enem in istem mestu. Le počasi, počasi so potekale ure. Frenku se je zdela ena sama ura dolga kó cel teden.

No, čas je le šel naprej in tudi solnce na nebu je šlo kakor zmeraj, ne meneč se za Frenkove skrbi in težave. In ko je priromalo že blizu vrhov Julijskih Alp, je Frenku odleglo. Ko pa se je kmalu nato skrilo za pečine triglavske, je Frenk že zbral svojo razkropljeno čredico in jo pognal proti vasi. Takrat je on že dobojeval svoj duševni boj ter prišel do nove in važne odločitve, ki jo mora izpeljati nemudoma, preden ga prehite orožniki. Zmagalo je v njem poštenje: dragulji morajo nazaj k lastnici! Sam pojde k tisti bogati gospe, sam se popelje v Zagreb in odda osebno najdene dragocenosti in sam osebnó prejme tudi razpisano nagrado!

Po večerji se je Frenk takoj odpravil v svojo izbo. Spal je poleti sam v podstrešni sobici, kar mu je bilo zdaj močno na roko. Najprej je poiskal svoj zaklad pod streho. Tako je bil že navajen te poti, da je lahko opravil vse v temi. Prinesel je zaklad v svojo izbo in ga tam zaril v vogal slamnate blazine, ki je spal na njej. Nato si je pripravil praznično obleko in perilo, klobuk in čevlje in vse, kar je bilo potrebno, da bi bil drugo jutro prej gotov.

Zaspati pa dolgo ni mogel; razburjen je bil in v skrbeh. Še v spanju je bil ves nemiren. Dragulji in nagrada, orožniki in cigani in železnica, vse se mu je vrtelo po glavi in mu jemalo srčenost. Parkrat se je prebudil, vroče mu je bilo in čelo je imel vse znojno. Le za malo časa je spet zaspal, prebudilo ga je petelinovo petje. Od tedaj ni več zaspal. Sedel je v postelji in gledal v temo in v okno, če se že dani. Ničesar ni mogel zaznati. Tedaj je začela bítí cerkvena ura. Frenk je poslušal in štel. Ura je bila štiri. Vstal je in potihem stopal po izbi. Začel se je oblačiti naglo in oprezno. Nato je vzel ves svoj od pastirovanja prihranjeni denar, kos kruha, ki ga je bil še sinoči vtihotapil v svojo izbo, nazadnje pa še dragulje. Stlačil jih je v najvarnejši žep svojega suknjiča. Nato se je po prstih splazil po stopnicah v vežo, prav na lahko odklenil vežna vrata, jih odprl in stopil na dvorišče.

Vse je bilo tiho. Priprl je vrata in odšel. Naglo je stopal skozi vas navkreber proti cesti. Tedaj je v vaškem zvoniku zazvonilo dan. Frenk se je odkril in zmolil angelsko česčenje in očenaš za srečno pot. Nato jo je urno ubral po beli gladki cesti proti železniški postaji na Bledu.

Tisto zgodnje jutro je bil Bled še ves zaspan. Jezero je ležalo tiho in mirno pred njim, tako mirno kakor voda v škafu. Nad jezerom pa se je razpenjala rahla meglica.

Frenku se je mudilo. Na postaji se je oddehnil. Oziral se je okrog in na jezero. Meglico v nižavi so že razganjali žarki vzhajajočega solnca, ki je priplavalo izza Kamniških planin in obetalo krasen dan.

V čakalnici in zunaj nje je bilo malo potnikov. Frenk se je pomešal med te v čakalnici in stal pred okencem, kjer so prodajali vozne listke. Nekoliko močneje mu je začelo utripati srce, ko se je približal okencu. Vendar je pogumno stopil pred linico in zaklical razločno: »Prosim vozni listek do Zagreba.«

»Do Zagreba nimamo voznih listkov, ampak le do Ljubljane. V Ljubljani pa ga kupite do Zagreba,« je odgovoril uradnik za linico.

»Tedaj do Ljubljane,« je naglo dostavil Frenk in pričel pripravljati denar.

Uradnik mu je dal vozni listek. Frenk ga je hitro vzel in odšel, boječ se, da bi ga kdo ne vprašal, po kaj se pelje v Zagreb. Pomirjen je sedel v

kot čakalnice in čakal vlaka. Prva nevarnost je minila. V Ljubljani pa si kupi listek prav do Zagreba.

V vlaku je bil Frenk zamišljen sam vase in v dragulje, ki jih je nosil s seboj. Da bi se vse srečno izteklo, da bi bil že skoro na mestu! Vlak je zanj vozil vse prepočasi, vsakršno čakanje po postajah mu je bilo pre-dolgo. Kot puščica naj bi letel vlak brez prestanka prav do Zagreba.

Toda vlak je vozil svojo pot. Z Jesenic po savski dolini navzdol je drdral hitreje. Kolesa so klopotala in udarjala enakomerno. Frenk je po-slušal njih pesem in zazdelo se mu je, da mu doni na uho: V Zagreb se peljem, v Zagreb se peljem ... (Konec.)

Gustav Strniša:

Zima.

*Drevesa so polna sneženih cvetic,
v solncu blestijo vrhovi visoki,
biserni šopki, žarki ognjeni
ovijajo daljo v tenčico prosojno.*

*Nevesta-poljana oblečena že
v belo obleko, ženina čaka.
Kdo je njen ženin? Mrtoó je poljé,
nad njivo samotno le pran črn kraka.*

*Ni gal Poljana otožna ihti,
v sredu iskrijo solze slepeče;
šopek pri šopku v višavo stmi,
žalostno pesem veter šepče.*

Božja obleka.

(Po stari legendi dramatiziral Ksaver Meško.)

V jesenski pokrajini samotna cesta čez polje. V daljavi se črni velik smrekov gozd.

Prva slika.

Berač, velik, suh, a širokopleč, z dolgo razkuštrano brado. Krog vratu ima obešen ogromen, debelobjagoden molek. V roki mogočno palico, čez rame umazano torbo iz domačega platna, prazno. Pokašljava, zdihuje, mrmra sam zase. — Deklica v preprosti, a dovolj čedni obleki, z rdečo kapico na glavi, v roki velik kos črnega kruha, prihaja od nasprotne strani po cesti. Ko jo berač zagleda, začne glasno, zdihovaje moliti.

Berač: Češčena si Marija, vseh gnad si polna, Gospod je s tabó, žegnana si med ženami in žegnan je sad tvojega telesa Jezus, ki je za nas grešnike in hudodelnike od Judov križan bil... A-ah! Oh — Sveta Marija...

Deklica (se mu je približala): Dober dan, striček!

Berač (zdihovaje): Oh, oh! Bog ga daj tebi in meni. Kam pa ti, dete božje?

Deklica: Po svetu, striček.

Berač (nastavlja uho): Ka-aj? Kako-o? Po svetu? Kam po svetu? Nekam moraš vendar biti namenjena?

Deklica: Sama ne vem, kam. Kam me bo pač Bog peljal. Botrca Katra so rekli: Kar brez skrbi idi, te bo že Bog vodil.

Berač (odkimava): Čudne reči slišim, če prav slišim. Kje si pa doma?

Deklica: Zdaj nikjer. V Mali vasi sem bila, pa so mi mama umrli in so jih pokopali.

Berač: Tako je s to stvarjo, nič doma nimaš? Jaz tudi ne. Smo pač gostači ljubelega Boga, kaj?

Deklica: Bo že tako, striček.

Berač: Mati so ti umrli, praviš?

Deklica: Da, umrli. Včeraj so jih pokopali.

Berač: Druge žlahte pa nimaš?

Deklica: Ne. Samo botrco Katro. Pri njih sem bila od včeraj do danes. Pa so boter Marko hud mož. Napijejo se preradi.

Berač: Glej, glej.

Deklica (se razgreva): In tedaj so zelo hudi. Tudi snoči so prišli pijani domov. Pa sva morali obe z botrco bežati, tako hudi so bili.

Berač (pljune): Grd človek!

Deklica: V skednju, v slami sva spali. Danes pa so mi dali botrca ta kos kruha in so mi rekli: »Že vidim, pri nas ne boš mogla ostati. Življenje pri nas je hujše ko v peklju. Tu imaš kos kruha in pojdi po svetu!« A kam, botrca? sem jih vprašala. »Le pojdi brez skrbi,« so rekli, »te bo že Bog vodil.«

Berač: In si šla?

Deklica: Seveda šla. Kaj pa naj tam, ko so pa boter Marko taki!

Berač: Res, res. — A lep kos kruha so ti dali botrca. Snedla si ga nekoliko tudi že?

Deklica: Sem. Nekoliko.

Berač: Jaz pa že dva dni ničesar.

Deklica: O vi sirotej! To pa morate biti hudo lačni.

Berač: Pa kako! Kar zviija me. Je pač hudo staremu človeku. Ljudje so postali trdosrčni, samo nase mislijo, siromakov ne marajo. Nas starih še posebno ne.

Deklica: Meni bi se pa ravno stari smilili.

Berač: Glej jo, glej! Dobra deklica si. Veš kaj, daj mi ta kruhek!

Deklica: Potem pa jaz ne bom ničesar imela na poti.

Berač: Ti že dobiš. Mlade imajo povsod rajši kakor nas. In v službo te kje vzamejo. Bo že Bog poskrbel zate.

Deklica: Tako so rekli tudi botrca, pa bo že kako. Nate, striček, Bog vam požegnaj.

Berač (seže gladno po kruhu): Bog ti povrni, dobro dete. Srečno hodi!

Deklica: Srečno tudi vi, striček. Zbogom!

Berač (glasno moli): Za vse ljube naše dobrotnike, žive in mrtve: Oče naš, kateri si v nebesih, posvečeno bodi vsepovsodi tvoje sveto ime...

Druga slika.

Deklica stopa samotna po cesti. Pride ji naproti druga deklica, slabotna, gologlava.

Deklica: Dober dan, mala!

Gologlava deklica: Kako bo dober, ko me pa tako zebe v glavo!

Deklica: Res, nič kapice nimaš. A kam greš?

Gologlava deklica: Po sol v trg me je poslala mačeha.

Deklica: Mačeho imaš, ne prave mame?

Gologlava deklica: Ne. Umrli so.

Deklica: Meni tudi.

Gologlava deklica: Tedaj sama veš, kako hudo je, če človek mame nima.

Deklica (briše solze): Vem.

Gologlava deklica: Pa imaš tudi mačeho, tako hudo?

Deklica: Ne. Nikogar nimam.

Gologlava deklica: Si tudi sirota. A vsaj zdrava si, tako si lepa.

Deklica: Zdrava še, Bogu hvala.

Gologlava deklica: Jaz pa ne. Že ves teden me glava tako boli.

Deklica: Morda si se prehladila.

Gologlava deklica: Se lahko, ko mi je pa mačeha kapico vzela in jo dala svoji Minki.

Deklica: To pa ni bilo lepo od nje.

Gologlava deklica: Vpraša ona, kaj je lepo. »Daj sem, Minki bo tvoja kapica stala kaj dobro.« Pa jo je kar vzela.

Deklica: Pa je bila lepa, tvoja kapica?

Gologlava deklica: Skoraj kakor tvoja. Le tako rdeča ni bila kakor tvoja. Joj, ko bi imela jaz tvojo!

Deklica (naglo sname kapico): Pa ti jo dam, ker te tako boli glava.

Gologlava deklica: Res? Se ne delaš norca z menoj? (Boječe vzame kapico): Bog ti povrni! (Jo deva na glavo.)

Deklica: Mi gotovo bo. Pa zdrava ostani!

Gologlava deklica: Tudi ti, dobra deklica. Zbogom!

Tretja slika.

Deklica stopa dalje po cesti. Naproti ji pride drobno dekletce brez jopice v borni obleki.

Deklica: Dober dan!

Deklica brez jopice: Bog ga daj. Današnji je slab, mrzel je, da joj!

Deklica: Je. Čutim. A huje pač še ti, ki jopice nimaš.

Deklica brez jopice: Saj mi je mama kupiti ne morejo, oče pa vse zapijejo.

Deklica: Sirota ti! Hudo je to, če oče pijejo.

Deklica brez jopice: Hudo. Še, če mama kaj zasluži, morajo dati očetu za pijačo.

Deklica: Smilita se mi, revi. A ne tepó vaju ne?

Deklica brez jopice: Pa še kako! Mama in vsi otroci moramo dostikrat bežati in spat pri sosedih ali pod milim nebom.

Deklica: Pod milim nebom? In v tako lahki obleki? Saj se boš v tej mrzli jeseni čisto prehladila.

Deklica brez jopice: Saj se brž tako že sem. Zmerom me zebe in v prsih me tako bode.

Deklica: Tako še umrješ, ti uboga. Tukaj, pa ti jaz dam svojo jopico. (Slači jopico.)

Deklica brez jopice: Ali res? Da bi bila tako dobra?

Deklica: Dam ti. Bo zame že Bog kako poskrbel.

Deklica brez jopice (oblači jopico): Da, Bog ti naj povrne, ti dobra!

Četrta slika.

Deklica stopa gologlava, brez jopice počasi po cesti. Naproti ji pride deklica v sami srajčki. Drgeta od mraza.

Deklica: Dober dan ti Bog daj!

Deklica v srajci: Bog daj! Oh, saj skoraj govoriti ne morem. Vsa se tresem od mraza.

Deklica: Vidim. Pa nimaš nič druge obleke?

Deklica v srajci: Nimam. Mama je odšla od očeta z manjšo sestro in je vzela tudi vso mojo obleko s seboj.

Deklica: A kam je odšla mama?

Deklica v srajci: Nič ne vem. Tudi oče ne vedo.

Deklica: A zakaj je vendar odšla od vaju?

Deklica v srajci: Z očetom sta se zmerom prepirala. Pa je odšla.

Deklica: In oče? Pa ti ne morejo kupiti druge obleke?

Deklica v srajci: Ne vem. Menda ne. Odšli so že včeraj zvečer, pa jih še danes ni domov. Iskat jih grem, morda so v gostilni.

Deklica: A kdo med tem doma kuha?

Deklica v srajci: Nihče. Tudi ničesar nimamo.

Deklica: Pa nisi danes še ničesar jedla?

Deklica v srajci: Nisem. Saj nimam.

Deklica: O ti uboga! Tedaj te seveda mora zebsti. Veš kaj, laže bo zame, če sem v sami srajčki, kakor zate. Pa ti dam svoje krilo.

Deklica v srajci (se silno čudi): Da bi mi dala? — A saj te nič ne poznam.

Deklica: Nič za to. (Slači krilo.)

Deklica v srajci: A kdo ti bo plačal? Oče nimajo denarja.

Deklica: Bog. Ta plača najlaže.

Deklica v srajci (vzame krilo, ga naglo obleče): Toplo je. — Pa ti ga naj plača Bog, ti dobra.

Deklica: Le poišči zdaj očeta in pridna bodi. Zbogom!

Peta slika.

Gozd. Mrači se. Na sinjem nebu se prižiga zvezda za zvezdo, vse čudovito blesteče. Deklica v sami srajci pride po gozdni pešpoti in se ogleduje, kód bi naj krenila. Iz gošče se izviije cigansko dekletce, črno, suhljato, ovito samo s starim, razcefranim in luknjastim robcem. Deklica postoji, začudeno, skoraj malo boječe gleda ciganko.

Ciganka: Kam pa ti, lepa deklica?

Deklica: Po svetu.

Ciganka (kašlja, drgetá od mraza): Odkod pa si?

Deklica: Od daleč.

Ciganka: Pa si tudi ciganka, da hodiš tako po svetu?

Deklica: Ne.

Ciganka: Sem si mislila. Tako si lepa. (Kašlja.)

Deklica: Pa si bolna? Tako kašljaš.

Ciganka: Mama pravi, da kašljam, ker je tako mrzlo in nimam nič obleke.

Deklica (sočutno): Pa je res nimaš. Je doma tudi nimaš?

Ciganka: Nimam. Je mama in drugi tudi nimajo.

Deklica: Ste še večji reveži kakor mi drugi. Smiliš se mi.

Ciganka: A ti imaš tako lepo belo srajčico. (Jo zvedavo otipava.) Kaj, ko bi jo dala meni?

Deklica (se začudi): A kako? Ko pa imam samo to srajčko na sebi. Saj vidiš.

Ciganka (jo lomi silen kašelj): A ne kašljaš, zdrava si. Laže bi bila brez nje.

Deklica: A me je vendar sram. Brez vse obleke!

Ciganka: Saj te tukaj v lesu nihče ne vidi. In mrak je tudi že.

Deklica: Ne, ne, to res ni mogoče.

Ciganka (žalostna): Z nami cigani nima pač nihče usmiljenja.

Deklica: Tisto že. A glej, naga vendar nikamor ne morem.

Ciganka (pomišlja): Kaj, ko bi ti dala jaz ta svoj robec.

Deklica: A saj je ves strgan in luknjast. (Ga prime, naglo odtegne roko. Tiše): In ko bi tako strašno umazan ne bil!

Ciganka (kašlja, žalostno): Vsak dan bo bolj hladno. In noči so tako dolge in tako grozno mrzle. Vse noči prekašljam. Ne bom več zdrava — skoraj bom umrla, mi je rekel včeraj Karlo.

Deklica: Ne, ne. Pa ti dam srajčko. Bo zame že Bog poskrbel. (Se slači.)

Ciganka (naglo obleče srajco): O, zdaj bo bolje. Morda pa vendar še ne bom umrla. Tu imaš moje ogrinjalo.

Deklica: Ne, ne, le lepo se ogrni, da ti bo bolj toplo. (Jo zavija skrbno kakor mati otroka.) Zame bo že Bog poskrbel.

Ciganka: To bo mama vesela! Pa ti lepa hvala, ti lepa deklica. Lahko noč. (Izgine naglo v grmovju.)

Deklica: Lahko noč daj Bog tudi tebi. In kmalu ozdravi!

Deklica ostane sama, se ozira naokrog, kam bi se dejala. V zadregi se ozre proseče navzgor, kakor bi iz nebes pričakovala pomoči. Nenadoma se silno začudi, ustraši, dvigne roke nad glavo, kakor bi se hotela braniti, nekaj zadržati, da ne bi padlo nanjo. Vidi namreč, kako se z nebesne sinjine odtrgavajo zvezde in padajo z neba, kakor zrelo sadje z drevesa, če ga strese močen veter. Že padajo zvezde vse zlate nanjo in krog nje. In zre z velikim začudenjem, kako se ti zlati tolarji sprejemajo in tko na njej v čudovito blesteč kraljevsko krasen plašč. Vsa zavzeta povesi roke in oči in vidi ob sebi, kako se vsenaokrog kopičijo celi kupi zlatov. Polagoma spet povzdigne oči, sklene roke in zre s srečnim smehljajem proti nebu ter tiho, vsa blažena zahvaljuje Boga za njegovo čudežno pomoč in neskončno dobrotljivost.

France Bevk:

Kako so mi izdirali mlečni zob.

V naši hiši je pogosteje manjkalo kruha ko smeha in šale. Kadar se je od treh ali štirih čevljarskih stolcev oglasila beseda, je bila skoraj vselej smeha vredna. Včasih je bila tudi pikra in gorje tistemu, ki jo je zameril. Padale so po njem nove šale, dovtipi in zabavljiice, kakor kladivo na nakovalo. To je podžigalo smeh in jezo na vse strani. Ta, ki se je jezil, je bil vselej na škodi. Nazadnje je moral zatajiti jezo mrdo, razvleči obraz in se zasmejati z drugimi.

Ko sem bil majhen, nisem bil baš kisel, a na smeh mi tudi vedno ni bilo. V takih slučajih so se me privoščili do sita: vsa hiša se mi je smejala, še mlajši bratci in sestrice. To mi pa kar ni hotelo biti po volji. Raztegnil sem usta in začel vpiti.

Pri nas ni bila navada, da bi bila mati vzela takega kričača v naročje, ga ujkala in mu obljubovala vse mogoče sladke reči, da bi utihnil. Kaj še! Gledali so me v usta in se čudili:

»Joj, kako daleč se vidi!«

Jaz pa usta še bolj narazen, da se je videlo še bolj daleč. Oni pa:

»Glej, miš ti skoči v usta!«

Zaprl sem usta in tulil skozi stisnjene zobe tako lepo in pretresljivo, da so se začeli domači na vsa usta čuditi in me hvaliti:

»Joj, kako naš France lepo poje!«

To je bilo odveč. Da jih poučim o zmoti, sem razširil usta iznova, pokazal grlo in zobe in dejal hlipaje in med tuljenjem, a s krvavo resnobo:

»Saj ne pojem, saj le rjovem!«

Tedaj šele sem zadel pravo. Smejali so se mi, kot bi bil povedal bogve kakšno šalo. Že sem bil velik, ko so mi to oponašali, in mislim, da še do danes niso pozabili.

Taki, vidite, so bili pri nas doma. Ne rečem, da ni tupatam kaka žalost za nekaj časa skalila te navade. Toda bridkost je kmalu zaceljena in šala je bila od nekdanj cenejša ko solze.

Še celo vrsto takih in enakih bi lahko povedal, a jih ne bom. Pa kdaj drugič. Za danes samo o tem, kako so mi izdirali mlečni zob.

Ti mlečni zobje! Vsak otrok ima toliko opraviti z njimi! Pred nekaj časa si še grizel suho skorjo, lešnike in orehe, da se je ogenj kazal, a nenadoma se ti zamaje zob kot kol v plotu. Ti se zbojiš, da se je nekaj podrl; ne maraš imeti žabjih ust svojega deda, ki jedva mehko hruško

za silo prečveči. Mama te pouči in ti pravi: »Vsi zobje ti bodo izleteli, od spodaj rastejo novi.«

Ta je lepa! Če rastejo novi, ni nič hudega. Saj rastejo tudi nohti in to nič ne boli. Toda, če poletijo vsi zobje s tako srbečo bolečino, kot začenja prvi, je toliko, če vzamemo vse skupaj, kakor če bi človek zgubil glavo.

In v resnici, otroci, verjemite mi ali ne: meni se je zdelo ob vsakem zobu, da mi visi glava na njem. Le smejte se! Tudi doma so se mi smejali, — pa še kako! — strah sem pa prestajal le sam. Ko se mi je začel poslednji zob majati, se mi je zdelo, da niha pol gore v ustih. Še jezik mi je bil na poti. Nikamor drugam ni zadel ko baš na tisti zob. Kadar sem jedel, je trčilo kaj trdega vanj.

»Aj!« sem zavpil in pogledal obupano.

Druži pa v smeh. »Ali boli?« so me vprašali.

»Boli!«

»Pokaži,« je dejal oče.

»Ne, ne, ne!«

Poznal sem ga. On ti je segel z roko v usta, prijel z nohti in dejal: »Počakaj, da vidim, če se zob hudo maje.« Tedaj pa — rsk! — zob je odletel iz ust, mene je zbolelo, kri je tekla, jok in stok je bil v hiši! Tega pa ne! Zakril sem usta in rajši šel od mize.

Negoval sem zob, pazil nanj, ga preobračal po ustih, da je visel na zadnji nitki. Na tej nitki je visela tudi moja glava. Zgodilo se mi je, da mi je pri kosilu nenadoma zletel iz ust. Bilo mi je prav, le da se je zgodilo nepričakovano.

Nekoč sem pa zgubil zob v spanju. Ko sem se prebudil, ga ni bilo več, ne v ustih ne pod glavo, ne pod hrbtom. Bilo je očitno, da sem ga v sanjah pozobal za jagodo. To me je skrbelo. »Kaj se lahko zgodi?« sem vprašal.

»V trebuhu ti bo zrastel,« so mi odgovorili.

Ker nisem čutil nikakih posledic, sem pozabil na to.

Največ preglavice mi je pa delal neki zob, ki je potoval med zadnjimi iz mojih ust. Menim, da je bil podočnik. Ta zob se je valjal po ustih zelo dolgo. Visel je na tankem koščku mesa, njegov naslednik ga je pa neusmiljeno izpodrival. Stari zob se je trdovratno branil, da zapusti svoje mesto. Jaz sem ga negoval bolj nego vse druge. Dve moji glavi sta viseli na njem. Pri jedi ni hotel odleteti, v spanju ga nisem požrl. Bolel je pa s tisto jedva znatno, a srbečo bolečino, če se ga je jezik le dotaknil. Slednjič mi je delal take preglavice pri jedi, da sem se bal deti kaj v usta. Ne toliko radi bolečin, kolikor radi strahu, da mi utegne v resnici odleteti. Treba bi bilo samo močnejše pritisniti z jezikom ali seči z roko ponj. Tega pa ne! Rajši glavo!

To bi že še bilo, dokler sem zob občutil sam. Kmalu je pa izvedela zanj vsa hiša. Vsi so ga imeli v ustih, da je bilo videti: bolj jim je nadležen nego meni.

»Pokaži zob!« mi je dejal oče.

»Nič.«

»Pritisni z jezikom nanj, pa bo odletel,« je svetovala teta.

»Nič.«

Od takrat moj zob ni imel miru.

Nekega dne so medtem, ko me ni bilo v izbi, skovali zaroto proti njemu. Ko sem stopil med nje, so mi dejali:

»Mi pa vemo, kako je mogoče izdreti zob, da nič ne boli.«

Vse drugo mi ni bilo toliko mari, le »nič ne boli« mi je prijetno udarilo v uho.

»Kako?« sem vprašal.

»Tako,« so dejali. »Privežemo ti nit okoli zoba, drugi konec pa k stolovi nogi. Tako boš čepel in zob bo odletel.«

»Ali bo kmalu odletel?«

»Kmalu,« so odgovorili. »Preden došteješ do deset.«

Če bi bil gledal pazno vse obraze, bi bil videl za njihovimi gubami skrit smeh. Tako pa nisem opazil ničesar. Misel se mi je zdela vabljiva, zakaj zob mi je v resnici postal v nadlego.

»Hočeš?« me je vprašala s prijaznim smehom mati, ki me nikoli ni varala. V zaupanje do nje sem položil vse.

»Če ne bo nič bolelo...«

»Prav nič ne boš čutil zoba,« so mi pritrdili.

Bilo mi je sicer nekoliko težko in sramotno, a vzel sem vendar vse s humorjem. V nemožnosti sem rad verjel. Saj sem verjel tudi v škrate in v druge bolj čudne stvari.

Poiskali so močno nit in jo zavezali okrog zoba s tako previdnostjo, da me res nič ni bolelo. Nato so dejali: »Počeni!« Počeni sem. Drugi konec niti so privezali okrog stlove noge tako na kratko, da sem moral čepé držati roke na kolenih in glavo daleč naprej. Moja zadnja plat, na kateri sedim tudi ta hip, ko to pišem, je samo po sebi umevno štrlela trdó napeta daleč nazaj.

Govoriti nisem mogel, ker sem imel odprta usta. Vprašali so me:

»Ali kaj boli?«

Odmajal sem z glavo.

»Zdaj bo... Le šteje do deset...«

Zamižal sem, štel v duhu in pričakoval čudeža... Tedaj se je zgodilo nekaj strašnega. V moji zadnji plati, ki sem jo tako brezskrbno napenjal proti čevljarским stolicam, sem začutil skelečo bolečino. Še danes ne vem, katera roka mi je to naredila... Tudi mi ni znano, katero izmed množice čevljarских šil je bilo tako ostro. To me takrat tudi zanimalo ni. Odprl sem oči, nehal šteti, poskočil kot konj, zavpil in se zgrabil za boleče mesto. Vse obraze hkratu sem pogledal, vsi so se režali vame.

Jaz pa v jok. Nekaj radi bolečine, nekaj radi norčevanja. Oni pa z enim glasom:

»Zakaj pa tuliš? Saj te nič ni bolel zob.«

Na, zdaj pa še zob! Potipljem z jezikom — ne čutim ga. Denem prst v usta, vse prazno. Na prstu je bila kapljica krvi.

Krvi sem se hudo bal. Moja usta so se radi tega nategnila še bolj navzkriž, pozabil sem ubodljaj s šilom in vpil radi krvi.

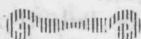
»Joj,« so dejali, »zavežite mu kljun, da mu duša ne ubeži!«

Tedaj se je približala moja mati, ki sem se ji nazadnje tiho zasmilil. Pokazala mi je zob, ki je visel kot obešen razbojnik ob stolovi nogi.

»Vidiš zob, ki ti je odletel! Zdaj ga nimaš več.«

Pogledal sem ga. To je bilo pa res čudno! Zgubiti zob, ne da bi človek čutil. To se mi je zdelo tako lepo in smešno, da sem pozabil na šilo in na kri. Obraz se mi je razširil, zasmeljal sem se vsemu. Tako smo se smejali vsi skupaj. Vendar si na tak način nisem pustil več izdirati zób.

Pa recite, če je bilo še v kateri hiši tako lepo in zabavno ko pri nas!

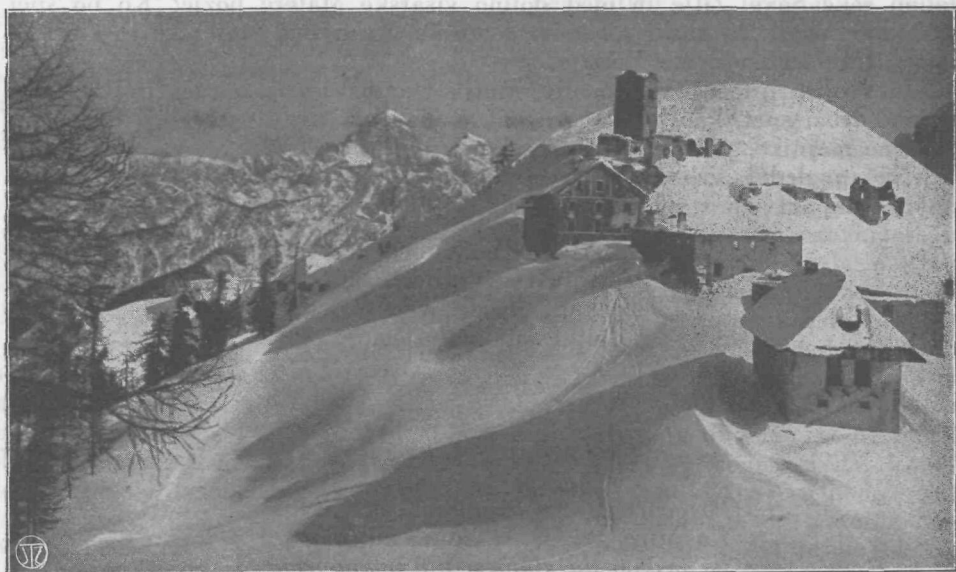

Dobrač.

IV.

Na dan cerkvenega sejma popoldne se vrši pod lipo razbijanje čebra. To je stara ziljska šega, kakor je sicer ne najdemo nikjer drugje med Slovenci. Pa tudi med Nemci v Ziljski dolini je neznana. Kajti slovenska je — kakor že omenjeno — samo spodnja Ziljska dolina, od Šmohorja dalje je pa dolina nemška. Zadnja slovenska župnija je Brdo. Poslednja slovenska vas v tej župniji, Limarče, je oddaljena samo četrť ure od trga Šmohorja.

Na dan cerkvenega sejma torej obesijo Ziljani na kol lesen čeber. Prijezdijo fantje na lepih ziljskih konjih brez sedla. Drug za drugim jezdi v diru mimo čebra in vsak ima v roki železen količek, s katerim udari po čeburu. Dirkanje se ponavlja toliko časa, da se čeber sesuje. Ni pa ravno

Razvaline Sv. Višarij v snegu.

lahko v diru zadeti čeber. Pod čigar udarcem se čeber razsuje, ta je zmagovalec. Kot nagrado dobi venček, ki ga natakne na količek; vsi mladeniči potem odjezdijo domov, da oddajo konje.

Nato sledi raj ali ples pod lipo. Tudi to je pristno ziljanski običaj. Dekleta so v slikoviti ziljski narodni noši.

Beseda »raj«, »rajati«, je stara slovenska beseda. Sploh najdemo med slovenskimi Ziljani prav značilne, stare slovenske izraze. Mesto rdeče pravijo »črnévo«. Mesto »pod milim nebom« pravijo »pod jasnim nebesam«. Pred i in e izgovarjajo črko k kot č. Na primer: »čisov« (kisel), »ščera« (sekira), »čétana« (»ketna«, latinsko: caténa, nemško: Kette), »hrušče« (hruške). Črko h izgovarjajo pred i in e kot š. Na primer: »šiša« (hiša), »šiter« (hiter). Ziljsko narečje je zelo podobno rožanskemu. Rož ali Rožna dolina je dolina reke Drave severno od Karavank, od Rožeka do Obirja. Obe narečji, ziljsko in rožansko, pa sta podobni gorenjskemu narečju. Tudi naglas je prav isti.

Slovensko podjunsko narečje ima pa popolnoma drugačen naglas. Sploh je podjunsko narečje mnogo bolj podobno štajerskemu nego rožanskemu ali celo ziljanskemu. To je popolnoma naravno, ker Podjuna meji na Štajersko, Rož in Zilja pa na Kranjsko.

Komaj 18 km zračne črte od vrh Dobrača so Svete Višarje. Stojе v Kanalski dolini. To je dolina, ki poteka vzporedno z Ziljsko dolino. Kanalska dolina je podaljšek savske doline. Slovenska govorica, ki se govori v Kanalski dolini, je ista kot ona, ki se govori od Jesenic dalje proti Trbižu. Zelo slični sta si ziljsko in kanalsko narečje.

Kanalska dolina spada zdaj pod Italijo. Pred vojno je prišlo na Svete Višarje vsako leto 60.000 do 80.000 romarjev. Največ romarjev je prišlo s Kranjske, Spodnje Koroške in Štajerske, torej Slovencev. Kar je Bog združil, je človek razdružil. Svete Višarje so po pretežni večini slovenska božja pot. Danes pa pripada ozemlje južno in vzhodno od Dobrača trem državam.

Mater so ločili od otrok. Svetovišarsko Mater božjo so ločili od njenih romarjev. Kdaj bo spet prišel čas, ko bodo padli protinaravni mejniki med dolino reke Save, Zilje in med dolino višarske Matere božje? Ko bo spet svobodno romal slovenski romar iz Koroške, Kranjske, Štajerske in Goriške k svoji Materi na Svete Višarje?

Po svoji priprošnji vsemogočna Mati s Svetih Višarij, poruši protinaravne meje! Združi spet, kar je Bog združil, a človek v svoji samovolji ločil. Stri krivične mejnike, potegni svoje otroke k sebi!

Naš pogled z vrh Dobrača naj se ustavi pri Materi vrh Višarij, naš glas pa naj izzveni v spev Marijin:

Marija, k Tebi, uboge reve,
mi zapuščeni vpijemo,
objokani otroci Eve
v dolini solz zdihujemo.

Janko Samec:

Čenča Marina.

*Ta čenča Marina res nima spomina!
Ko jutro prisije, si lic ne umije,
pa laskov na glavi si nič ne popravi,
in nosa, ki spi še, si nič ne obriše —
na pol se obleče, na pol se pa neče.*

*Ko stopi iz kože, se vas zagrohoče,
še ščinkavček z veje v obraz se ji smeje,
še solnce na nebu se grabi za trebuh,
in žabe iz mlake režé se kot spake:
»Ta čenča Marina res nima spomina!« —*

*Ko ona zagleda se v vodi, dé bleda
in rdeča od srda: »Kaj res sem tak grda?«
Poredna vodica pokaže ji lica,
nos, zmršene lase, da komaj spozná se...*

*In čenčo Marino v dno duše je sram,
pa steče opraviti se k materi v hram.*

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Oko.

Oči so okna v srce.

Kar ugaja očem, ugaja tudi srcu.

Oči imajo tudi svoj jezik.

Kadar oči govoré, jezik molči.

Oko gospodarjevo konje pase.

Oko gospodarjevo njivo gnoji.

Oko gospodinje perilo beli.

Oko staršev je postava otrokom.

Oko in lice kaže vrednost device.

V očeh golobič, v srcu hudič.

Več vidijo oči od očesa.

Eno oko včasih več vidi ko dva.

Oko vse vidi, le sebe ne.

Tudi najboljše oči včasih krivo vidijo.

Kamor eno oko, tja drugo.

(Konec prih.)

Drobiž.

Življenje v zoologičnem parku.

Nekatere zveri so neukrotljive in ni mogoče z njimi ničesar napraviti. Spet druge so pa ljubeznive kot domače živali. Ako si divja zver koga izbere za prijatelja, ga ne pozabi nikoli, posebno ne lev in tiger. »Nekega dne,« pripoveduje uslužbenec, »je bilo v oddelku za mačke polno obiskovalcev. Kar naenkrat je eden izmed levov postal zelo nemiren. Pogled je imel cbrnjen proti vhodu in pričel rjoveti, a zdelo se je, da ne rjove iz nevolje. Nekaj nenavadnega se je moralo pripetiti, to sem takoj uvidel. Pri vhodu je stal neki mornar in ko se je bližal kletki, je lev postajal vedno bolj nemiren. Zaganjal se je v ograjo ter hotel priti do mornarja. »Ali leva poznate?« sem vprašal mornarja. »Ne,« je ta odvrnil — »prvikrat sem danes v zoološkem parku.« Vendar pa sem bil prepričan, da lev mornarja pozna. Končno se je mornar spomnil, da je bil pred več leti na krovu mlad lev, ki so ga njemu izročili med vožnjo v oskrbo. Skrbel je za njegovo prehrano,

se igral z njim ter sta se, prišedši v Southampton, težko ločila drug od drugega. »To je oni lev,« sem pojasnil mornarju ter mu velel, naj gre v kletko. Ko je mornar vstopil, je bil lev ves iz sebe od veselja. Pustil se je gladiti, lizal je mornarju roko in z nosom drgnil ob njega. Ko bi bili slišali, kako je lev rjovel, ko se je mornar poslovil; več dni ga ni bilo mogoče umiriti!

Kdo bi verjel, da zna biti tudi nosorog ljubezniv? Pred časom smo imeli nosoroga, ime mu je bilo Carlo. Bil je neukrotljiv. V London je prišel čisto mlad, in mladi črnc, ki je prišel z njim, je lahko počenjal z njim, kar je hotel. Ko se je pa črnc vrnil v Afriko, ni Carlo nikogar več pustil k sebi. Naj smo poskušali, kar smo hoteli, vedno nam je bil sovražen. Nekega dne pa je prišla v zoo neka dama ter pričela nosoroga ogovarjati, in vsem se je zdelo čudno, da napram njej ni kazal nobene sovražnosti. Teden pozneje je spet prišla ter mu prinesla peciva. To je z zadovoljstvom použil ter hotel svojo nelepo glavo ob damo tretji. Prišla je ta dama potem vsak teden in vedno mu je prinašala peciva, ki ga je sama spekla. Komaj je nosorog čakal, kdaj se bodo vrata odprla, in tedaj je bil krotak kot golob. Ko je pa opešal in je bilo videti, da bo poginil, je bil tako divji, da se ni nihče drznil v njegovo bližino. Zdelo se je, da nekaj pričakuje in vedeli smo, kaj, toda naslov one dame nam ni bil znan. Ko je pa dama končno prišla, je pa Carlo že poginil. Dama je bila tako žalostna, ko je to zvedela, da je takoj odšla domov.

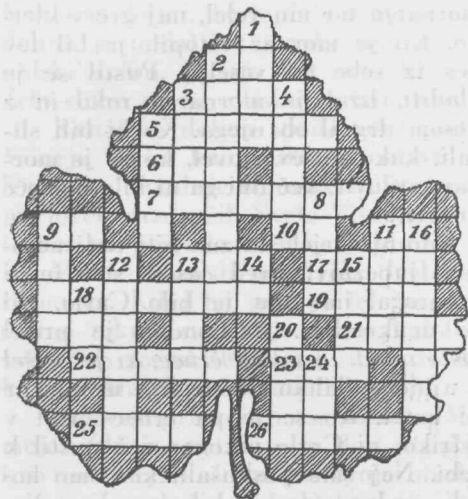
Najhitrejši vlak vozi v Ameriki med mestoma Filadelfija in Atlantic City ob vzhodni obali Zedinjenih držav. 89 kilometrov znaša razdalja med mestoma, vlak jo prevozi v 45 minutah. Na uro bi torej vlak napravil 120 kilometrov. A tudi v Evropi vozijo nekateri vlaki skoraj z isto hitrostjo, zlasti na Angleškem, Nemškem in Francoskem.

Uganke, skrivalice in drugo.

2. Premikalnica.

1. Križaljka »List«.

J. Beljan.

Navpično:

1. del kroga,
2. huda bolečina,
3. člani telovadnega društva,
4. geometrično telo,
5. vodna moč,
8. ime ladje iz gršk. bajeslovja.
9. ujeta,
11. gorovje na Ruskem,
12. uradnik,
13. zvezda našega osolnčja,
14. izraz bolečine,
15. ploskovna mera,
16. kmečko orodje,
18. slaščica,
20. svetopisemska oseba,
23. babilonski malik,
24. žuželka.

Vodoravno:

2. reka v Sibiriji,
3. del suhe zemlje,
5. pot skozi gorovje,
6. ptica plovka,
7. škodljiv hrošč,
9. del kolesa,
10. ploskovna mera,
11. zmožnost naše duše,
15. reka v Bosni,
17. del zemeljskega površja,
18. strupena kača,
19. drugo ime za »kmete»,
21. moško ime,
22. dnevno delo,
23. nekaj neprijetnega,
25. del trdnjave,
26. vremenski pojav.

Premikajte sledeče besede tako drugo pod drugo, da boste dobili v dveh navpičnih vrstah imeni dveh vaših znancev sedanjih dni. Besede so: Ganotje, Sicilija, korenina, Teodorik, Polikrat, Anastazija, jaspis.

3. Črkovnica.

-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Imaš sledeče črke:

a — 6, c — 3, d — 3, e — 8, g — 1, i — 2,
j — 1, k — 3, l — 5, n — 3, o — 7, p — 6,
r — 3, s — 2, t — 1, v — 1, z — 1.

torej skupaj 56 črk. Iz teh sestavi sledeče besede: Trd papir, del noge, kosmati dobiček, kar vidiš po sobah imenitnih ljudi na tleh, moško ime, v kar povijajo male otroke, prst na roki, župnija na Dolenjskem. Črke v kvadratih, ki so zaznamovani s črtami, dajo pomenljiv pregovor.

Rešilci in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista in se objavljajo le imena onih rešilcev, ki bodo rešili vse zagonetke — v prihodnji številki. — Kdor je izžreban, naj javi na upravnništvo Vrta (v Ljubljani, Sv. Petra c. 80) — ne na uredništvo! — kaj želi za nagrado.

Rešitve v 3. številki.

1. Črkovnica.

Bradavica, jezavost, ubožec, preganja-lec, Vsevedni, osrčje, tečajnik, ponedeljek, Saloma: Brez Boga ni sreče doma.

2. Križ.

p	z	B
e	l	r
r	a	a
p	e	r
u	t	n
i	n	a
z	l	a
t	n	i
n	a	r
B	r	a
n	i	s
i	n	l
n	a	a
a	r	v

3. Brzjavka.

Začnite pri žicah, ki vežejo lončke, kateri se nahajajo po trije na eni strani brzovajnega droga, nadaljujte pri onih, ki vežejo po štiri lončke, ki se nahajajo na drugi strani brzovajnega droga, potem dobite: Počivajte v miru!